

Ur ”En liten bok om Hedesundavävarna”

Av Birger Forsberg

1965 började verksamheten för barn i byn Hedesunda. Det var jag själv som satte snöbollen i rullning. Det var en utställning på Moderna Museet i Stockholm som inspirerade mig. Men minnen från min egen uppväxt på landet tillsammans med tre bröder och en syster hade också betydelse. Det var materiellt fattigt på 20 – 30 talet men vi hade frihet och utrymme för egna initiativ. Våra föräldrar stöttade oss så gott de kunde. Min mor t.ex. sparade en hel del av mina teckningar. Jag har flera konstnärskollegor som saknar sina.

Utställningen på Moderna museet 1960 hette ”Egyptiska ungdomar väver”. Väggarna var fyllda av berättelser från barn, direkt framställda i vävstolen utan förlagor, teckningar eller skisser. De använde en teknik som är uråldrig och kallas tuskaft. Varpen är lodrät och man plockar i garnen för hand vågrätt. Det är lika enkelt som att stoppa strumpor.

Men vilket barn ser idag sin mor stoppa strumpor? Jag gjorde det. Dessutom fick jag hålla i när min mor redde ut trassliga härvor och därför vet jag att man måste vara lätt på hand och ta det lugnt, annars trasslar man till det än värre. Det trasslar naturligtvis ändå till sig – men att ha tydliga bilder från barndomen som städ och ledstjärnor i livet har betytt mycket för mig.

Carlo Derkert och Jan Thomaeus är två svenskar som har förstått hur viktigt det är att arbeta för barns möjligheter och kvaliteter. Våra vanliga skolor däremot har varit mer eller mindre beroende av massindustrisamhällets värderingar som resulterat i ett ekonomiskt feltänkande. Man kan inte hoppa över barnen och tro att man sparat något.

I Kairo fanns det en arkitekturprofessor vid namn Ramses Wissa Wassef som jag träffade 1963. Han berättade hur han som ung arkitektstuderande fick följa med sin pappa till det koptiska klostret S:t Antonius i Sinai-öknen och hur detta besök gav honom en tankeställare. Han led över hur vackra hus och kvarter revs i Kairo och såg med bedrövelse hur hantverk och hantverkarnas stolthet var på väg utför. Den gamla infrastrukturen rubbades.

Här ska inte sägas så mycket mer än att han började lära några barn vid den koptiska skolan i Kairo på 40-talet att väva sina egna bildberättelser och att de sedermera mött stor framgång över hela världen.

1965 var Hedesunda en egen liten kommun. Kommunalfullmäktige beslutade då att betala 3000 kl. för att de om jag kunde få barn i Hedesunda att väva sina egna bilder på samma sätt som barnen vävde i Egypten. Jag fick brottom att konsultera mina lärarkollegor på Konstfackskolans textilavdelning i Stockholm. Kvinnorna där hade den Egyptiska utställningen i gott minne och tyckte det lät spännande. De gav mig råd och tips och var roade över att en karl ville väva?!

Min tanke var att en stor bildvävnad från Egypten skulle smycka en vägg i det nybyggda kommunalhuset (nuvarande Hälsocentralen) och att barnen i Hedesunda skulle svara för motsvarande vägg.

Barnen började med små till synes obetydliga vävnader. Men tack vare mitt tålmod, min envishet och starka tro gick de ganska snart upp i format.

På somrarna bodde jag i Hedesunda med egen fru och tre barn! Jag använde olika knep gentemot kommunalgubbarna och barnen. Jag tror ingen idag behöver ångra det. En pojke sade till mig som vuxen: ”Du lurade oss å väva när vi var små.” där kände jag mig som en psykoterapeut som mer eller mindre måste ”lura” sin patient att tänka rätt för att bli fri och frisk och våga!

En beställd vävnad från Ramses Wissa Wassef i byn Harrania, Kairo, kom på plats. Vi fick litet mer pengar och kunde fortsätta i Hedesunda. 1974 pryddes ”vår” vägg med fyra vävnader.

Dialogen med kommunstyrelsen och Hedesundaborna intresserade mig mycket eftersom jag tror mycket på direkta samtal. Det blev aldrig detsamma när Hedesunda kommun gick upp i Gävle kommun. Men det finns goda krafter i Gävle som förstår och stöder vad vi sysslar med.

Vi får ett årligt stöd av kommunen i Gävle som räcker till hyran för vår vinterverkstad i Hedesunda och mina täta tåg- och bussresor mellan Stockholm och Hedesunda. Andra har stöttat oss och sig själva genom inköp till bibliotek, barn-daghem, skolor m.m. En del har vi också sålt privat. Detta har gjort Att vi kunnat överleva i tjugofem år. (1990)

En annan förutsättning har varit mitt fria yrke som konstnär. Som timlärare på Konstfackskolan har jag också fått del av den kunskap och information som

kontinuerligt löper genom de olika åtta avdelningarna, måleri, skulptur, design, möbler och inredning, textil, reklam, foto och bildläroarbildning.

Mina upplevelser där, med drakfest varje år liksom de fantasifulla maskeraderna på nyåret, har jag velat dela med mig av till min hemby – som har kvar sina kvaliteter som by och glesbygd. Jag tror på ett fint och kontinuerligt utbyte mellan gles- och tätbygd för framtiden.

Jag är idag glad över att jag redan 1966 började kalla utsmyckningen av kommunalhuset för ett etappmål. Jag kände på mig att det skulle vara mycken bortkastad möda och man slutade med verksamheterna bara för att en vägg i min hemby blev smyckad. Barn finns ju överallt. 1966 besökte arkitekten Ramses Wissa Wassef Sverige med sin fru Sophie och döttrarna Joanna och Susanna (i tonåren). De hade en magnifik utställning i Lunds konsthall. De tog samtidigt semester i Sverige. Jag kuskade runt med dem på Gotland i min röda Volvo Duett. Vi besökte olika intressanta platser, bl.a. Kattlunds och Bottarvegården. I Stockholm besökte vi arkitekt Lewerentz kyrka i Björkhagen. ”Den här kyrkan är det inte bara en arkitekt som har ritat, det är också en poet”..

De timrade husen på Skansen säg han inte bara som hus, de hade också en själ, en ande, ett uttryck. När vi besökte Malmö museum bad jag fram Hills sjukdomsteckningar. När vi kom in i Munchs museum i Oslo blev kommentaren: Det var något av samma atmosfär i den här konsten som den vi såg på Malmö museum.

Jag älskade den mannen, hans runda, lite slutna handgester och milda framtoning.

Familjen Wissa Wassef firade midsommar med oss i Hedesunda 1966. Vid ett tal från dansbanan vid hembygdsföreningen Åsudden på Ön, nära vår egen plats, föreslog jag att Harrania och Hedesunda skulle bli vänorter.

De besökte oss igen 1979 när de hade sin tredje utställning på Moderna museet, som också visades i tio andra städer i Sverige.

Men kanske har framför allt Hedesundavävarnas besök hos Wissa Wassefs vävare i Harrania inspirerat. Jag har sett vilken betydelse resorna har haft på deras egen fantasi och skaparlust. Besök i Luxor och Assuan och mötet med den högtstående faraonska konsten likaså. Naturligtvis också mötet med landsbygden, myllret av vuxna, barn och djur, åsneritter till Konungarnas dal i Luxor, segelturer på Nilen i Assuan...

Låt mig avsluta med den nio punkterna jag tecknade mer vid familjen Wissa Wassefs besök i Hedesunda 1966. De här råden fick jag av Ramses Wissa Wassef:

1. Se till att barnen får arbetsro. De bör absolut inte ha någon vuxen tyckare som står bakom när de arbetar.
2. Lär barnen nödtorftigt tekniken och låt dem sedan själva söka sig fram.
3. Tag promenader med dem t.ex. i den svenska skogen och låt dem själva ta intryck.
4. Betala barnen litet redan från början. Så att dom känner att dom gjort något riktigt som förtjänar även betalning.
5. Inrikta dig på fem år. Har du inte fått fram något under den tiden, kan du sluta.
6. Låt barnen växtfärga sina egna garner.
7. Använd ganska fina garner så att de även i små vävnader lättare kan forma sina idéer.
8. Fortsätt som du börjat, frivilligt utanför skolan och utan vuxnas bestämda regler och tider, arbetsglädjen i sig själv gör sånt onödigt.
9. Ge varken för litet eller för mycket beröm. Låt det hela växa fram ur barnen själva. Ge dem de rätta arbetsbetingelserna.

Birger Forsberg